

неопосткласичну науки; про пре модерн, модерн, постмодерн. Вони виступають як культурні орієнтири в розумінні людини та її меж в ситуації комунікативної та інформаційної діяльності.

Ключові слова: філософський антропоцентризм, техногенне суспільство, комунікативні процеси, освіта, віртуалізація культури, інформаційний простір.

Abstract

This article analyzes the magnitude of philosophical and anthropological research that unfolds in discussions about classical, non-classical, post classical, and neopostclassical science; about premodern, modern, and postmodern. They act as cultural landmarks in the understanding of man and his or her limits in a situation of communication and information activities.

Keywords: philosophical anthropocentrism, man-made society, communication processes, education, culture virtualization, information space.

УДК 378

Р. В. Стецюк
(м. Івано-Франківськ)

РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИХ НАУК У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІНЖЕНЕРНО-ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

В умовах євроінтеграції та переходу до розвиненого інформаційного суспільства стає очевидним, що саме рівень розвитку вищої освіти буде визначати майбутнє нашої країни. Випускники вищих навчальних закладів, сьогодні повинні бути наділені не лише фаховими знаннями, а й володіти достатнім рівнем сформованості соціальної компетентності, яка виявляється в здатності бачити соціокультурний контекст діяльності, працювати в команді, добре орієнтуватися в соціальних процесах, швидко пристосовуватись до нових умов життя, мотивуючи себе до постійного самовдосконалення та розвитку. Формування соціальної компетентності найбільш повно реалізовується завдяки викладанню соціально-гуманітарних дисциплін, які не тільки розширюють кругозір студентів, а й готують їх до активного суспільного життя. Особливо актуально це для випускників технічних вузів, які в майбутньому повинні стати організаторами виробництва та керівниками трудових колективів, приймати складні рішення та брати на себе відповідальність.

Проблема дослідження соціальної компетентності особистості є предметом вивчення вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема фахівців у сфері філософських, психологічних і педагогічних наук. Серед українських вчених варто вказати таких дослідників як Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Зарубінська, О. Локшина, О. Овчарук, О. Пометун, О. Савченко. Серед зарубіжних найбільш відомі: Дж. Боуден, А. Бермусм, М. Лейтер, С. Маслач, А. Мейхью, Дж. Равен, Е. Тоффлер, Р. Уайт, Р. Хагерті, Е. Шорт та інші. Роль соціально-гуманітарних наук у формуванні соціальної

компетентності досліджують В. Андрущенко, Є. Горохова, А. Зоріна, Т. Колганова, В. Кузь, С. Никитина, В. Скотній, Н. Шип.

Головною метою нашого дослідження є обґрунтування ролі соціально-гуманітарних наук у формуванні соціальної компетентності майбутніх спеціалістів технічного профілю.

Формування соціальної компетентності студентства є важливою психолого-педагогічною й соціальною проблемою, вирішення якої стосується основних питань суспільства й освіти, оскільки в умовах соціально-економічних трансформацій перед освітою стоїть завдання не просто дати майбутнім фахівцям певний рівень знань, умінь і навичок із обраної професії, але й забезпечити здатність і готовність жити в сучасному суспільстві, ефективно взаємодіяти й вирішувати життєві проблеми, досягати соціально значимих цілей.

З'ясовуючи сутність соціальної компетентності варто звернутися до найбільш об'ємного і всебічного визначення цього поняття, яке серед сучасних досліджень запропоноване І. Зарубінською. У своїй дисертаційній роботі дослідниця розглядає її як «інтегровану характеристику особистості, сукупність певних якостей, здібностей, соціальних знань та вмінь, переживань, емоційно-ціннісних орієнтацій, переконань особистості, які надають можливість індивіду активно взаємодіяти зі соціумом, налагоджувати контакти з різноманітними групами й індивідами, а також брати участь у соціально-значущих проектах і продуктивно виконувати різноманітні соціальні ролі»[4, с. 92]. Тобто, соціально компетентна людина має не тільки розуміти сутність та специфіку ситуації чи проблеми, але й уміти її вирішувати практично і бути мотивованою це зробити, а також бути в змозі проаналізувати як свою діяльність, так і її наслідки. І. Зарубінська звертає також увагу на те, що формування соціальної компетентності студентів є процесом, який має свої особливості зумовлені родовими характеристиками, специфікою її складових та змістом професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів [4,с.214].

На сьогоднішній день існує декілька підходів у визначенні змісту та основних складових соціальної компетентності. Так, М. О. Докторович, на основі системного підходу розробила і науково обґрунтувала таку структуру соціальної компетентності: когнітивно-ціннісний компонент; емоційно-мотиваційний компонент; інтерактивно-комунікативний та поведінково-діяльнісний [3]. Когнітивно-ціннісний передбачає наявність знань, соціальних уявлень, системи цінностей особистості, розуміння соціальної дійсності. Емоційно-мотиваційний характеризується емоційним ставленням до соціуму та мотивами діяльності. Інтерактивно-комунікативний передбачає здійснення продуктивної комунікації з індивідами та групами; виконання різних ролей комунікації. Поведінково-діяльнісний представлений мірою ціннісного ставлення до соціуму через поведінку та діяльність. Т. Кондратова та Н. Сажина в структурі соціальної компетентності визначають такі компоненти: особистісний (соціальна відповідальність, активність, емоційна стійкість, толерантність, упевненість у собі, адекватна самооцінка, вольовий контроль); діяльнісний (аналіз ситуації взаємодії людей, передбачення наслідків діяльності своєї й інших, правильна оцінка експресії у взаємодії з іншими людьми); когнітивний (знання про сутність, структуру, функції соціальної компетентності та про способи взаємодії людей у суспільстві); морально-ціннісний (наявність життєвих орієнтацій і цілей, прийняття здорового способу життя) [5].

Формування цих компонентів соціальної компетентності у випускників технічного вузу можливо досягнути тільки при викладанні широкого кола соціально-гуманітарних наук на всіх етапах освітньо-педагогічної практики. В сучасних умовах майбутній інженер не зможе бути успішним, якщо матиме тільки технічні і технологічні знання і не орієнтуватиметься в гуманітарних проблемах, комунікативних стратегіях, не володітиме соціокультурними компетенціями.

Вища технічна освіта має дві складові навчально-виховного процесу – це професійно орієнтовані та соціально-гуманітарні дисципліни. Останні природно покликані на гуманізацію навчального процесу, націлені на вирішення виховних завдань. Слушною є думка В.Гриньової, яка справедливо стверджує, що людина культури – це духовно багата особистість, яка володіє творчими здібностями, віддана своїй справі, захоплена нею, розуміє необхідність розвитку духовних потреб пізнання й самопізнання, краси, спілкування, пошуку сенсу життя, щастя, має високі ідеали; орієнтована на загальнолюдські цінності, світову й національну духовну культуру і включає знання з основ філософії, етики, естетики, людинознавства й інших гуманітарних предметів [2, с.239], що свідчить про посилення ролі соціально-гуманітарних дисциплін в процесі вищої технічної освіти.

Соціогуманітарна складова повинна бути невід'ємною частиною професійної культури інженера, оскільки забезпечує високий рівень та готовність до різноманітної інтелектуальної, культурної та соціальної роботи. Такі дисципліни гуманітарного циклу як філософія, соціологія, культурологія, політологія, правознавство, історія, іноземна мова, фізичне виховання, етика та естетика, психологія тощо, що вивчаються у вищій технічній школі, мають природний змістовий потенціал щодо формування всебічно розвиненої, високодуховної, гармонійної особистості. Всі ці дисципліни дають майбутнім фахівцям основні ціннісно-світоглядні орієнтації, вчать мислити і діяти конструктивно та творчо. Гуманітарна освіта, перш за все, реалізує завдання соціалізації людини.

На нашу думку, соціогуманітарна складова технічної освіти покликана реалізувати наступні завдання:

- формувати соціальну компетентність як частину професійної культури інженера, що дає можливість не просто засвоїти знання, уміння і навички конкретної професії, але і навчитися бачити широкий соціокультурний контекст, оцінювати соціальні перспективи і наслідки своєї трудової діяльності;
- виробляти уміння діяти в ситуації невизначеності і технологічних ризиків з урахуванням соціогуманітарної експертизи технічних проектів;
- сприяти розвитку особистості, людських якостей майбутнього спеціаліста, формуванню світогляду, моральної і правової свідомості;
- вдосконалювати комунікативні навички, уміння вступати в контакт і підтримувати конструктивні взаємостосунки з іншими людьми, оволодівати різноманітними способами і прийомами спілкування в колективі, формувати лідерські якості.

Гуманітарна освіта навчає майбутнього інженера працювати в умовах динамічного соціокультурного середовища, де потрібно правильно оцінювати етичну сторону проблеми, дотримуватися встановлених норм поведінки, критично мислити, виробляти відповідальні, адекватні рішення, керувати собою та членами

команди, ефективно спілкуватися, обирати відповідні форми і засоби ділової комунікації. Соціально-гуманітарні знання в сучасному світі набувають особливого значення, що пов'язано специфікою розвитку нашої держави. Це і політичні зміни, і становлення нової економіки, і модифікація систем цінностей, і диференціація запитів молоді в сфері освіти. Низький рівень соціально-гуманітарної компетентності часто не дозволяє значній кількості випускників ВНЗ повноцінно реалізувати себе в трудовій діяльності, а також актуалізувати повною мірою свій громадянський потенціал.

Соціально-гуманітарні дисципліни покликані закласти фундамент у формуванні нової системи цінностей, які допоможуть студентам адаптуватися до умов сучасних суспільно-економічних відносин і розвитку міжнародних контактів [1, с.22-24]. Майбутнім організаторам виробництва прийдеться працювати у багатонаціональних колективах, в умовах взаємодії різних культур. Вони повинні бути озброєними знаннями у сфері організації і управління людськими відносинами, розв'язування конфліктів і забезпечення злагодженої трудової діяльності людей з різними мотиваціями, світоглядом, культурою, рівнем кваліфікації та освіти.

Отже, завдяки засвоєнню циклу соціально-гуманітарних наук відбувається формування соціальної компетентності студентів ВНЗ технічного профілю. В міру оволодіння соціально-значущими якостями і вміннями, які сприяють засвоєнню соціального досвіду, набуттю соціально-моральних цінностей, норм, правил поведінки майбутній інженер стає готовим розв'язувати конфліктні ситуації, приймати самостійні рішення і бути активним суб'єктом соціального життя.

Список використаних джерел

1. Власова С. Взаимодействие естественнонаучного и гуманитарного знания / С.Власова // *Alma mater*. – 2001. – № 12. – С. 22-24.
2. Гриньова В. М. Педагогічна культура майбутнього вчителя як підґрунтя його усій професійній діяльності / В.М.Гриньова // *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології: Збірник наукових праць ХНТУ*. – Вип.2(5). – Херсон, 2011. – С.235– 241.
3. Докторович М. О. Формування соціальної компетентності старшого підлітка з неповної сім'ї : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05 – соціальна педагогіка / М. О. Докторович. – К., 2007. – 20 с.
4. Зарубінська І. Б. Теоретико-методичні основи формування соціальної компетентності студентів вищих навчальних закладів економічного профілю : дис. доктора пед. наук : 13.00.04 / Зарубінська Ірина Борисівна. – К., 2011. – 505 с.
5. Кондратова Т. С. Развитие социальной компетентности подростков в общеобразовательной школе / Т. С. Кондратова, Н. С. Сажина // *Синергетика образования*. – Выпуск 12 [*Електронний ресурс*]. – Режим доступу до журналу : [http:// www/sinobr.ru/artcls/a12_2.html](http://www.sinobr.ru/artcls/a12_2.html).

Анотація

У статті охарактеризовано роль соціально-гуманітарних наук у формуванні соціальної компетентності майбутніх фахівців інженерно-технічних спеціальностей.

Розглянуто основні структурні компоненти соціальної компетентності та їх значення для професійної самореалізації майбутнього інженера.

Ключові слова: соціальна компетентність, структура соціальної компетентності, соціалізація, професійна культура інженера, комунікація.

Abstract

In the article the role of social and humanitarian sciences is described in forming of social competence of the future specialists of engineering and technical specialities. The basic structural components of social competence and their value are considered for professional self-realization of the future engineer.

Keywords: social competence, structure of social competence, socialization, professional culture of engineer, communication.